

## СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ ЕТНОХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ПОЗААУДИТОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

УДК 378.091.214.18–027.556:7.012–051

Парфьонова О.В.

*У статті визначено суть етнохудожньої культури особистості як інтегративного поєднання відповідних потреб, знань і вмінь в галузі художньої творчості в етнічному стилі, а також доброго художнього смаку та здатності розуміти красу. Проаналізовано специфіку формування етнохудожньої культури майбутніх дизайнерів в позааудиторній діяльності.*

**Ключові слова:** етнохудожня культура, майбутні дизайнери, позааудиторна діяльність.

## СПЕЦИФИКА ФОРМИРОВАНИЯ ЭТНОХУДОЖЕСТВЕННОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ ДИЗАЙНЕРОВ ВО ВНЕАУДИТОРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Парфенова Оксана

*В статье раскрыта сущность понятия «этнохудожественная культура личности» как интегративного образования, проявляющегося в этнохудожественной осведомленности человека, сформированности у него устойчивых потребностей и умений в области художественного творчества в этническом стиле, а также хорошего художественного вкуса и развитого чувства прекрасного. Проанализирована специфика формирования этнохудожественной культуры будущих дизайнеров во внеаудиторной деятельности.*

**Ключевые слова:** этнохудожественная культура, будущие дизайнеры, внеаудиторная деятельность.

## THE SPECIFICITY OF DESIGNERS-TO-BE ETHNOARTISTIC CULTURE FORMATION IN OUT-OF-SCHOOL ACTIVITY

Parphenova Oksana

*The essence of the personality ethnoartistic culture notion as a part of the integrative education that appears in the ethnoartistic knowledge of a person, and in his formation of steady need and requirements in the field of artistic creative work in the ethnic style, and also the formation of good style and developed sense to understand the beautiful is given in this article. The specificity of designers-to-be ethnoartistic culture formation in out-of-school activity is analyzed.*

**Keywords:** ethnoartistic culture, designers-to be, out-of-school activity.

В останні роки спостерігається постійне зростання престижності професії дизайнера, що пов'язано з інтенсивним підвищенням вимог людей щодо зовнішнього оформлення їхнього житла, місць роботи та відпочинку, предметів побуту тощо. У світлі цього важливо зауважити, що дизайнери під час реалі-

зації професійної діяльності не тільки задовольняють певні естетичні й функціональні потреби особистості, але й суттєво впливають на формування її естетичних смаків та уподобань. Тому важливим аспектом їхньої роботи є те, які естетичні цінності вони покладають в основу своєї роботи.

На жаль, сьогодні нерідкими є ситуації, коли вітчизняні дизайнери у світлі сучасної кон'юнктури ринку намагаються копіювати зарубіжні зразки низькосортного мистецтва. З метою запобігання таких ситуацій важливо ще в студентському віці цілеспрямовано залучати майбутніх дизайнерів до опанування етнохудожньої культури. Адже, як відомо, твори національної культури у сконцентрованому вигляді відображають багатовіковий досвід життєдіяльності конкретного народу та його уявлення про красу, а тому є невичерпним джерелом для творчого натхнення кожного митця.

Аналіз наукової літератури засвідчує, що певні аспекти порушеної проблеми було висвітлено в науковій літературі. Так, теоретико-методологічні підґрунтя вивчення феномена культури й, зокрема, етнокультури визначено в наукових працях А. Арнольдова, М. Бахтіна, Е. Маркаряна, Ю. Лотмана та ін. Питання етнічної ідентичності особистості з погляду психології розкрито в публікаціях В. Агєєва, В. Криська, В. Мухіної, В. Павленко, С. Тагліна, В. Тишкова та ін. Шляхи формування в молоді етнохудожньої культури проаналізовано в дослідженнях І. Бєха, О. Вишневського, І. Зязюна, О. Савченко, О. Сухомлинської та інших авторів. Проте, як свідчить аналіз наукової літератури, формування етнохудожньої культури майбутніх дизайнерів не було предметом окремого наукового дослідження.

**Метою** статті є визначення суті поняття етнохудожньої культури та розкриття специфіки її формування в майбутніх дизайнерів у позааудиторній діяльності.

У руслі проведення дослідження важливо було визначитись із суттю таких ключових понять, як «етнохудожня культура особистості» та «дизайн». Як було встановлено під час вивчення наукової літератури, вчені трактують поняття «етнохудожня культура» неоднозначно. Зокрема, під цим поняттям різні автори розуміють:

- історичну розвивальну в конкретних географічних умовах багатопшарову систему створених людиною матеріальних і духовних цінностей, а також процес самореалізації та розкриття творчого потенціалу особистості на певній території (М. Шабанова [9]);

- цілісне особистісне утворення, що включає в себе сукупність етнохудожніх, етнокультурних знань і уявлень, оволодіння різними технологіями виготовлення художніх виробів, характерних для етносу певного регіону (К. Есеккуєв [10]);

- інтегративне утворення особистості, яке включає етнохудожні потреби, культурні інтереси, духовні цінності, здібності, знання, вміння і навички людини в галузі культури й мистецтва свого народу, необхідні для збереження, розвитку етносу, вітчизняної та світової культури (Т. Воробійова [3]);

- сукупність професійних знань, умінь, навичок, професійно-особистісних цінностей, які визначають підготовленість студентів до здійснення професійної діяльності на основі національних традицій та менталітету (Н. Ульянова [7]).

На основі врахування різних поглядів науковців у контексті дослідження під етнохудожньою культурою особистості мається на увазі інтегративне

утворення, що проявляється в етнохудожній поінформованості людини, сформованості в неї сталих умінь у галузі художньої творчості (співах, танцях, виготовленні художніх виробів у народному стилі тощо), а також гарного художнього смаку, творчих здібностей та розвинуеного почуття відчувати красу.

У процесі проведення дослідження особлива увага приділялась також опрацюванню наукових робіт, у яких пропонувались авторські визначення терміна «дизайн» та визначались професійні обов'язки фахівців у цій галузі діяльності. Так, відповідно до поглядів І. Бустужева-Лади, дизайн являє собою «проектну діяльність, де імпульс дається інтуїцією, образом, під який підводяться подальші пошуки, що дозволяє створювати якісно нові продукти або традиційні продукти з якісно новими характеристиками» [2, с. 24]. За визначенням Є. Лазарева, суть дизайну проявляється в гармонійному структуруванні предметного та процесуального аспектів систем «людина – предмет – середовище», а також програм організації таких систем [6, с. 6]. О. Генісаретський розуміє дизайн як проектування середовища існування людини, яке відображає спосіб її життя [4, с. 2].

За Є. М. Фандєвою, дизайн є «специфічним середовищем діяльності з розробки предметно-просторового середовища, а також життєвих ситуацій з метою надання результатом проектування високих потребувальних властивостей, естетичних якостей, оптимізації та гармонізації їх взаємодії з людиною та суспільством». Авторка наголошує, що дизайн як вид проєктувальної діяльності відрізняється національною своєрідністю та самобутністю [8].

На думку О. Абрамової, дизайн це «сфера предметностворювальної діяльності», в якій основними пріоритетами є духовно-естетичні цінності та її практична користь. Отже, дизайнер допомагає людям оточувати себе комфортом як засобом організації зручного та найбільш ефективного їхнього існування [1].

На підставі вищевикладеного можна підсумувати, що в самому призначенні професійної діяльності дизайнера вже закладено ідеї про її високу соціальну значущість, а як результат – про відповідальність фахівця цього профілю за відповідність продуктів його праці провідним цінностям та ідеалам етнохудожньої культури. Адже тільки в такому випадку реалізуються значні резерви цієї культури як засобу виховання підростаючого покоління, залучення молоді до гуманістичних моральних та естетичних цінностей, забезпечення усвідомлення особистістю своєї належності до певного етносу.

Проте, як свідчать результати проведеного пілотажного дослідження, в багатьох випускників дизайнерських факультетів вітчизняних ВНЗ не сформована потреба щодо орієнтації у своїй професійній діяльності на цінності етнохудожньої культури. Крім того, дизайнери-початківці нерідко відчують певні проблеми під час намагання творчо відобразити надбання національної культури у продуктах своєї професійної діяльності. Дані пілотажного дослідження підтверджують висновки науковців про необхідність забезпе-

чення цілеспрямованого формування в майбутніх дизайнерів етнохудожньої культури.

Безумовно, реалізація цього важливого завдання може успішно відбуватись як на аудиторних заняттях студентів, так і під час організації їхньої позааудиторної діяльності. У контексті дослідження основну увагу було сконцентровано саме на позааудиторній діяльності майбутніх дизайнерів, яка в цьому плані має багато переваг. Адже навчальна робота студентів на заняттях у більшості випадках достатньо жорстко регламентується та контролюється з боку викладача, а відтак – студенти мають обмежені можливості щодо вибору форми та змісту своєї творчості.

У позааудиторній діяльності таких ззовні визначених меж не існує, тому майбутні фахівці можуть обрати творчу справу з урахуванням власних уподобань. Причому їхня взаємодія з викладачами поза заняттями суворо не обмежена часовими та змістовими нормативами, що дозволяє їй учасникам обрати той режим комунікації, який вони вважають для себе оптимальним.

Як відзначає Л. Кондрашова, позааудиторна робота студентів у вищому навчальному закладі дає змогу надати процесу професійного становлення майбутнього фахівця особистісного забарвлення. Розкриваючи специфіку її організації у вищій школі, дослідниця виокремлює такі основні напрями професіоналізації позааудиторної роботи: 1) урахування під час її організації специфіки майбутньої фахової діяльності студентів; 2) широке використання різноманітних методів і форм педагогічної взаємодії; 3) спонукання студентів до активної самостійної діяльності з метою оволодіння професійною майстерністю; 4) моделювання та вирішення проблемних професійних ситуацій, які сприяють вдосконаленню емоційно-вольової сфери особистості майбутнього фахівця; 5) стимулювання розвитку фахових умінь та особистісних якостей студентів у процесі включення їх в активну практичну діяльність; 6) психолого-педагогічне обґрунтування методів і форм позааудиторної роботи із студентами [5, с. 13].

З урахуванням рекомендацій науковців та раніше наведеного визначення поняття етнохудожньої культури особистості у процесі проведення дослідження було виокремлено такі основні шляхи формування в майбутніх дизайнерів етнохудожньої культури в позааудиторній діяльності:

- проведення систематичної етнохудожньої просвіти молодих людей, що забезпечує засвоєння ними необхідних етнохудожніх знань й уявлень;
- спонукання студентів до відвідування виставок художніх виробів, ярмарок, організованих етнічних свят, концертів ансамблів народної пісні та танців тощо, що сприятиме ознайомленню молодих людей з кращими зразками етнохудожньої культури, розвитку в майбутніх фахівців емоційно-ціннісного ставлення до оволодіння етнохудожньою культурою, гарного смаку, здатності відчувати красу в різних її проявах;
- залучення майбутніх дизайнерів до різних видів творчої діяльності на основі опанування ними народних традицій і доробок народно-прикладного

мистецтва, що дасть їм змогу оволодіти необхідними вміннями в цій сфері та застосувати пізніше ці вміння у професійній діяльності.

Отже, можна підсумувати, що сьогодні вітчизняна вища дизайнерська школа має бути не тільки місцем для підготовки висококваліфікованих кадрів, але й джерелом збереження й подальшого розвитку етнохудожньої культури українського народу, своєрідною формою відтворення його культурно-естетичних традицій. У світлі цього треба цілеспрямовано формувати в майбутніх дизайнерів у ВНЗ етнохудожню культуру.

Подальші перспективи дослідження вбачаються в конкретизації, уточненні педагогічних умов успішного формування етнохудожньої культури майбутніх дизайнерів у позааудиторній роботі.

### Література

1. Абрамова О. А. Нравственно-эстетические и ментальные ценности фольклора: дис. ... канд. філософ. наук : 17.00.09 / О. А. Абрамова. – Барнаул, 2006. – 214 с.

2. Бестужев-Лада И. В. Прогнозное обоснование социальных нововведений / И. В. Бестужев-Лада. – М. : Наука, 1993. – 233 с.

3. Воробьева Т. П. Воспитание этнохудожественной культуры подростков в учреждениях дополнительного образования детей : авторефер. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Т. П. Воробьева. – Челябинск, 2006. – 22 с.

4. Генисаретский О. В. Методологические и гуманитарно-художественные проблемы дизайна : авторефер. ... докт. ... дисс. докт. искусствовед. наук / О. В. Генисаретский. – М. : ВНИИ-ТЭ, 1990. – 36 с.

5. Кондрашова Л. В. Внеаудиторная работа по педагогике в педагогическом институте / Л. В. Кондрашова. – Киев, Одесса: Высшая шк. Головное изд-во, 1988. – 160 с.

6. Лазарев Е. Н. Дизайн как технико-эстетическая система : авторефер. докт. дис. : 17.00.06 / Е. Н. Лазарев. – М., 1984. – 52 с.

7. Ульянова Н. Б. Формирование этнохудожественной культуры будущего дизайнера в вузе : авторефер. ... дис. канд. пед. наук : 13.00.01. – М., 2009. – 21 с.

8. Фандеева Е. М. Дизайн, его место и роль в культуре : дис. ... канд. филос. наук / Е. М. Фандеева. – Р/на Дону, 2004. – 122 с.

9. Шабанова М. Н. Формирование этнокультуры будущего учителя изобразительного искусства / М. Н. Шабанова <http://scientific-notes.ru/pdf/017-30.pdf>.

10. Эсеккуев К. В. Формирование этнохудожественной культуры студентов художественного графического факультета в процессе обучения декоративно-прикладному искусству (на материале КЧР) : авторефер. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / К. В. Эсеккуев. – М., 2011. – 21 с.